

Οι Έλληνες σε άλλους τόπους. Διαθεματική πρόταση συνδυαστικής διδασκαλίας Ιστορίας και Λογοτεχνίας για την Α΄ Γυμνασίου, με αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας

Βορβή Ιωάννα¹, Παπαγάλου Φωτεινή²

¹Σχολική Σύμβουλος Δ. Ε., Περιφερειακή Διεύθυνση Εκπαίδευσης Κεντρικής Μακεδονίας
ioaborb@gmail.com

²Καθηγήτρια Πληροφορικής, Γυμνάσιο Ν. Σιδηροχωρίου Ροδόπης
foteinh@gmail.com

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Στην εργασία παρουσιάζεται πρόταση συνδυαστικής διδασκαλίας Ιστορίας και Λογοτεχνίας για την Α΄ Γυμνασίου με διαθεματικές και διαχρονικές προεκτάσεις. Θέμα της διδακτικής πρότασης είναι οι μετακινήσεις των Ελλήνων, από τη αποικιακή εξάπλωση της αρχαιότητας μέχρι τα σύγχρονα μεταναστευτικά ρεύματα. Βασικοί στόχοι είναι η ευαισθητοποίηση των μαθητών σε σημαντικά θέματα-προβλήματα του ανθρώπου και η ανάπτυξη ικανότητας ενσυναίσθησης προς τα άτομα που κατάγονται από άλλες χώρες. Επιδιώκεται, επίσης, η ανάπτυξη δεξιοτήτων κλασικού, ψηφιακού, κριτικού, οπτικοακουστικού γραμματισμού, καθώς και μεταγνωστικών και κοινωνικών δεξιοτήτων των μαθητών και δεξιοτήτων συνεργατικής, αυτορρυθμιζόμενης και δια βίου μάθησης.

Στην πρόταση υιοθετούνται σύγχρονες διδακτικές μέθοδοι και τεχνικές, η γνώση ανακαλύπτεται βιωματικά και το θέμα του Έλληνα μετανάστη προσεγγίζεται πολυπρισματικά, με παραστατικό τρόπο. Στη διδασκαλία ενσωματώνονται δημιουργικά οι Τ.Π.Ε., προκειμένου να δημιουργηθεί ευνοϊκό διδακτικό περιβάλλον, το οποίο συμβάλλει στην αποτελεσματικότερη μάθηση και δίνεται έμφαση στο σχεδιασμό συνεργατικών δραστηριοτήτων διερεύνησης και ενεργού πειραματισμού με τη χρήση ψηφιακών μέσων (δικτυακών υπηρεσιών, συνεργατικών διαδικτυακών χώρων, εκπαιδευτικών λογισμικών) ως δυναμικών διαδραστικών εργαλείων μάθησης. Τελικά προϊόντα είναι ένα βίντεο που συνθέτει τα αντιπροσωπευτικότερα αποτελέσματα της διερεύνησης και η δημιουργία ψηφιακού λευκώματος για τον Έλληνα μετανάστη με τη μορφή ιστολογίου (blog), στο οποίο ενσωματώνονται οι επιμέρους εργασίες των μαθητών.

ΛΕΞΕΙΣ ΚΛΕΙΔΙΑ: Τ.Π.Ε., Ιστορία, Λογοτεχνία, αποικισμός, μετανάστης

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Οι μετακινήσεις πληθυσμού, μαζικές ή μεμονωμένες, οργανωμένες ή όχι, εθελούσιες ή αναγκαστικές αποτέλεσαν και αποτελούν ένα μεγάλο, ανοιχτό και επίκαιρο κεφάλαιο της ελληνικής ζωής και ιστορίας. Από τα αρχαία χρόνια μέχρι και σήμερα οι Έλληνες αναγκάζονται να ξενιτευτούν για διάφορους λόγους - ιστορικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς και οικονομικούς - αναζητώντας νέους τόπους, με

ευνοϊκότερες συνθήκες ζωής. Το θέμα αυτό προσεγγίζεται στο σχολείο και ειδικότερα στο Γυμνάσιο, κυρίως μέσα από τα μαθήματα της Ιστορίας και της Ν. Λογοτεχνίας, προκειμένου να ευαισθητοποιηθούν οι μαθητές σε σημαντικά θέματα-προβλήματα του ανθρώπου και της κοινωνικής ζωής. Στην Ιστορία ο μαθητής μαθαίνει διαχρονικά για τις μετακινήσεις, από τους αποίκους των αρχαίων αποικισμών μέχρι και τους μικρασιάτες πρόσφυγες και τους σύγχρονους μετανάστες, ενώ είναι αξιοσημείωτο ότι στα σχολικά εγχειρίδια Ν. Λογοτεχνίας της Α' (Πυλαρινός κ.α., 2006) και της Β' Γυμνασίου (Γαραντούδης κ.α., 2006) αφιερώνεται στο συγκεκριμένο θέμα ολόκληρη ενότητα, η 8η, με τίτλο «Η αποδημία. Ο καημός της ξενιτιάς. Ο ελληνισμός έξω από τα σύνορα. Τα μικρασιατικά. Οι πρόσφυγες».

Η συνδυαστική ανάγνωση και ερμηνεία και η συγκριτική μελέτη ενδεικνύονται ως εναλλακτικοί τρόποι διδασκαλίας των κειμένων της ενότητας, τα οποία αναφέρονται στην κοινωνική κατάσταση και στη ζωή των μεταναστών, ώστε να συσχετισθούν διαφορετικοί κοινωνικοί ρόλοι και βιώματα και να εξετασθεί το θέμα από διαφορετικές οπτικές γωνίες, με ανάλογες δραστηριότητες (Γαραντούδης κ.α., Βιβλίο Εκπαιδευτικού, 2006: 107). Τα κείμενα, εξάλλου, ταξινομούνται σε ενότητες για συγκριτική ανάγνωση, ωστόσο, μπορούν να αξιοποιηθούν σχετικά κείμενα και από άλλες θεματικές ενότητες.

Στα ισχύοντα Προγράμματα Σπουδών και στη σύγχρονη διδακτική μεθοδολογία προτείνεται η σύνδεση με την επικαιρότητα, η σύγκριση γεγονότων και φαινομένων ήδη γνωστών με τα διδασκόμενα, ο συνδυασμός στοιχείων από άλλα μαθήματα, η έρευνα πηγών, οι ατομικές και ομαδικές εργασίες εντός και εκτός της σχολικής τάξης, η βιωματική προσέγγιση και η χρήση εποπτικών μέσων και Νέων Τεχνολογιών (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003). Το φαινόμενο των μετακινήσεων προσφέρεται εξαιρετικά για ευρύτερη διαθεματική προσέγγιση, με αξιοποίηση στοιχείων πολλών και διαφόρων γνωστικών αντικειμένων. Επίσης, προσφέρεται για την εφαρμογή σύγχρονων διδακτικών και μαθησιακών προσεγγίσεων και την ένταξη και αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας, η οποία συμβάλλει τόσο στην ανάπτυξη ιστορικής σκέψης όσο και στην εμπάθυνση και κατανόηση του θέματος και στην ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, με τη διερεύνηση των ιστορικών δεδομένων διαχρονικά και τη μετάβαση από τη διαχρονική προσέγγιση στους σύγχρονους προβληματισμούς.

Με το σκεπτικό αυτό παρουσιάζεται μια διαθεματική πρόταση συνδυαστικής και εμπλουτισμένης με πρόσθετο υλικό διδασκαλίας για την Α' Γυμνασίου, με εστίαση στα μαθήματα Ιστορίας και Λογοτεχνίας και με αξιοποίηση άλλων γνωστικών αντικειμένων και της σύγχρονης τεχνολογίας. Η Ιστορία συμβάλλει στην κατανόηση της εθνικής φυσιογνωμίας, της ιστορικής συνέχειας, αλλά και των σύγχρονων προβλημάτων. Η Λογοτεχνία, από την άλλη πλευρά, «παιδαγωγεί, εισάγει τον αναγνώστη στην πολιτισμική κατανόηση, στην αντίληψη της ταυτότητας και της πολυπολιτισμικότητας» (Αργυροπούλου, 2010) και δίνει τη δυνατότητα για αναστοχαστικές πρακτικές που ευαισθητοποιούν τους μαθητές σε θέματα της κοινωνικής τους πραγματικότητας και της προσωπικής και οικογενειακής τους ιστορίας και μνήμης. Επιπλέον, με την επεξεργασία κατάλληλων κειμένων οι μαθητές ενδιαφέρονται και προσεγγίζουν τη διαφορετικότητα των «άλλων» είτε πρόκειται για μετανάστες είτε για πρόσφυγες και αμβλύνονται ενδεχόμενα συναισθήματα ρατσισμού και ξеноφοβίας. Θέμα της διδακτικής πρότασης είναι η διαχρονική πορεία του Έλληνα μετανάστη και τελικά προϊόντα είναι η δημιουργία βίντεο, που συνθέτει δημιουργικά τα αντιπροσωπευτικότερα αποτελέσματα της διερεύνησης των μαθητών και ενός ψηφιακού λευκώματος με τίτλο «Το λευκώμα του Έλληνα μετανάστη», με τη μορφή

ιστολογίου (blog), στο οποίο ενσωματώνονται όλα τα αρχεία που δημιουργούν οι μαθητές.

Η ΣΥΜΒΟΛΗ ΤΩΝ Τ.Π.Ε. ΣΤΗ ΜΕΤΕΞΕΛΙΞΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΑΚΤΙΚΗΣ ΚΑΙ ΣΤΟ ΣΧΕΔΙΑΣΜΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΩΝ ΔΡΑΣΤΗΡΙΟΤΗΤΩΝ ΔΙΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗΣ ΜΑΘΗΣΗΣ. ΠΡΟΣΤΙΘΕΜΕΝΗ ΑΞΙΑ

Το Νέο Σχολείο, ανταποκρινόμενο στις απαιτήσεις των καιρών, παρακολουθεί τις εξελίξεις, συμμετέχει και καινοτομεί. Τα Προγράμματα Σπουδών προβάλλουν με έμφαση τη σημασία εφαρμογής μαθητοκεντρικών μεθόδων διδασκαλίας στη διδακτική πράξη και γίνεται λόγος για την αναγκαιότητα της χρήσης των εποπτικών μέσων και την ιδιαιτερότητά τους, όπως και για την αναγκαιότητα αξιοποίησης Νέων Τεχνολογιών, καθώς υποστηρίζουν την υλοποίηση πολλών στόχων της σύγχρονης διδακτικής (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003).

Η Κοινωνία της Πληροφορίας και της Γνώσης επιβάλλει τον επαναπροσδιορισμό των αναγκαιών για το μαθητή γνώσεων και δεξιοτήτων. Η διδασκαλία με αξιοποίηση των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) εντάσσεται στις σύγχρονες διδακτικές πρακτικές και τις ενισχύει, συμβάλλοντας στην αποτελεσματικότερη μάθηση και στην καλλιέργεια δεξιοτήτων σημαντικών για την ιστορική επιστήμη (Γιακουμάτου, 2006), δεξιοτήτων λεπτής κινητικότητας και χρήσης ψηφιακών λειτουργιών, καθώς και δεξιοτήτων κοινωνικών/επικοινωνιακών, κλασικού, ψηφιακού, κριτικού, οπτικοακουστικού γραμματισμού και, γενικότερα, δεξιοτήτων πολυγραμματισμού και συνεργατικής, αυτορρυθμιζόμενης και δια βίου μάθησης (Lemke, 1998, Core & Kalantzis, 2000, McMichael, 2007, Κουτσογιάννης, 2008).

Οι πληροφορίες αλληλεπιδρούν με τα υποκείμενα μάθησης, τα οποία, λειτουργώντας συνεργατικά, παράγουν γνώση και δεν την αναπαράγουν απλώς, με συνακόλουθη σημαντική παιδαγωγική αξία και θετικά μαθησιακά αποτελέσματα (Μαυροσκούφης, 2008).

Οι Τ.Π.Ε. αποτελούν μέσα πρόσβασης σε πολυμεσικό/πολυτροπικό, αρχειακό, κειμενικό και εικαστικό μαθησιακό υλικό και συντελούν σημαντικά στο σχεδιασμό ιδιαίτερων και καινοτόμων δραστηριοτήτων, που βασίζονται στις αρχές της διερευνητικής, βιωματικής, διαδραστικής και συνεργατικής μάθησης (Kress, 2003). Τα μέσα που μπορούν να αξιοποιηθούν στη συνδυαστική πρόταση διδασκαλίας της Ιστορίας και της Λογοτεχνίας είναι πολλά και ποικίλα, όπως εφαρμογές Web 2.0, πλοήγηση στο Διαδίκτυο, συνεργατικοί διαδικτυακοί χώροι, εκπαιδευτικά λογισμικά, διαδραστικός πίνακας και δίνεται η δυνατότητα να δημιουργηθούν δραστηριότητες ενδιαφέρουσες για τους μαθητές.

Το ψηφιακό βιβλίο αξιοποιείται στο διαδραστικό πίνακα που διευκολύνει την ενσωμάτωση και την άμεση χρήση όλων των άλλων ψηφιακών τεχνολογιών και δομούνται δραστηριότητες που προσεγγίζουν ιστορικά γεγονότα και έννοιες με αισθητηριακό τρόπο, εγκαθιδρύοντας μια διαλεκτική σχέση και ενθαρρύνοντας τη συμμετοχή κάθε μαθητή.

Το Διαδίκτυο δίνει, μεταξύ άλλων, τη δυνατότητα να δημιουργηθούν προσομοιώσεις, εικονικά περιβάλλοντα και άλλες πολυμεσικές εφαρμογές, που προσφέρουν στους μαθητές ευκαιρίες ευχάριστης προσέγγισης της γνώσης. Με εφαρμογές Web 2.0 οι μαθητές μπορούν να κατασκευάσουν χρονογραμμές, εννοιολογικούς χάρτες, ασκήσεις άστρου, βίντεο, ταινίες, ηλεκτρονικές αφίσες, να χρησιμοποιήσουν εικόνα, ήχο και να δημιουργήσουν το δικό τους ψηφιακό λεύκωμα,

εν προκειμένω για τον Έλληνα μετανάστη, συγκεντρώνοντας σχετικά έργα και δημιουργώντας πολυτροπικά κείμενα.

Η χρήση του προγράμματος αναπαραγωγής πολυμέσων (windows media player) επιτρέπει να ακούσουν μουσική και τραγούδια για τη μετανάστευση/ξενιτιά/προσφυγιά, να δουν σχετικά βίντεο και ταινίες, ενώ με το βοήθημα της ζωγραφικής και το πρόγραμμα επεξεργασίας εικόνων (photoshop) επεξεργάζονται και αρχειοθετούν θεματικό εικαστικό υλικό.

Με τις εφαρμογές Microsoft Office (excel, word, power point) οι μαθητές δημιουργούν καταλόγους, τα δικά τους κείμενα και συνεργάζονται για να διαχειριστούν τις δικές τους δυναμικές παρουσιάσεις και να δημιουργήσουν υπερσυνδέσμους που οδηγούν σε άλλο ψηφιακό οπτικοακουστικό υλικό. Στη συνέχεια, έχουν τη δυνατότητα να κοινοποιήσουν την εργασία τους με CD εγγραφής ή μέσω Διαδικτύου σε τοποθεσίες κοινωνικής δικτύωσης, όπως το YouTube και το Facebook.

Η χρήση του wiki, του ιστολογίου (blog) και των εκπαιδευτικών διαδικτυακών κοινοτήτων (forums) θεματικής ανοιχτής συζήτησης δίνει τη δυνατότητα έρευνας, συνδιαμόρφωσης της γνώσης, αλληλεπίδρασης, έκφρασης, ενώ καθίσταται ελκυστικότερη και περισσότερο βιωματική η εκπαιδευτική διαδικασία. Οι μαθητές ασκούνται στην επικοινωνία και στο γραπτό λόγο, διαμορφώνονται δίκτυα ανθρώπινων σχέσεων και καλλιεργούνται θετικές σχέσεις και πνεύμα αποδοχής του «άλλου», που διευκολύνουν την ένταξη μαθητών με άλλη εθνική ταυτότητα, διαφορετικό πολιτισμικό κεφάλαιο, ιδιαίτερες μαθησιακές ανάγκες και προβλήματα συμπεριφοράς. Επιπλέον, διαμορφώνεται θετικό κλίμα μεταξύ των παραγόντων του σχολείου, γονέων και τοπικού και ευρύτερου περιβάλλοντος, με αποτέλεσμα ένα σχολείο «ανοιχτό στην κοινωνία».

Τα εκπαιδευτικά λογισμικά και η πλοήγηση στο Διαδίκτυο μπορούν να χρησιμοποιηθούν υποστηρικτικά και παράλληλα με τα σχολικά εγχειρίδια της Ιστορίας και της Λογοτεχνίας. Η διδασκαλία εμπλουτίζεται, πλαισιώνεται με ποικίλες δραστηριότητες και αναμορφώνεται η καθιερωμένη διδακτική προσέγγιση (Yelland, 2006).

Η αξιοποίησή των Νέων Τεχνολογιών, αφενός ως νοητικών εργαλείων, αφετέρου ως πηγών πληροφόρησης και περιβαλλόντων αναζήτησης, προβληματισμού, εργασίας και επικοινωνίας (Κυνηγός & Δημαράκη, 2002), βεβαίως, δεν αποβλέπει απλώς στη διέγερση του ενδιαφέροντος των μαθητών, αλλά κυρίως στην ενίσχυση της αυτόνομης και της συνεργατικής μάθησης. Το θέμα του Έλληνα μετανάστη προσεγγίζεται πολυπρισματικά, με παραστατικό τρόπο και η γνώση ανακαλύπτεται βιωματικά. Επιπλέον, προωθείται η ενιαιοποιημένη γνώση, με διαθεματικές, διεπιστημονικές δραστηριότητες που είναι δύσκολο να υλοποιηθούν με συμβατικά μέσα στο παραδοσιακό περιβάλλον μάθησης (Μπουμπουρέκα, 2013).

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΗΣ ΔΙΔΑΚΤΙΚΗΣ ΠΡΟΤΑΣΗΣ

Η πρόταση είναι πλήρως συμβατή με τα Προγράμματα Σπουδών, καθώς το αντικείμενό της περιλαμβάνεται στην ύλη και στους στόχους τους. Γενικός σκοπός της διδακτικής πρότασης είναι να οργανώσει ο εκπαιδευτικός τη διδασκαλία μιας ενότητας, η οποία αναφέρεται σε ένα σημαντικό και σύνθετο φαινόμενο της Αρχαίας Ελληνικής Ιστορίας, σε μία μεγάλης κλίμακας μετανάστευση ελληνικών πληθυσμών, που επηρέασε τις εξελίξεις σε ευρύ γεωγραφικό πεδίο, με δυνατότητα αναγωγής σε

νεότερα μεταναστευτικά ρεύματα, συνδυάζοντας τη διδασκαλία της Ιστορίας με παράλληλη διδασκαλία κειμένων της Ν. Λογοτεχνίας και ικανοποιώντας μαθησιακές και παιδαγωγικές ανάγκες των μαθητών με βάση την ενεργοποίηση, συμμετοχή και αυτενέργεια τους και έχοντας το ρόλο του διευκολυντή της γνώσης, του εμπυχωτή και συντονιστή των μαθησιακών δραστηριοτήτων.

Επιμέρους στόχοι ως προς το γνωστικό αντικείμενο και ως προς τη μαθησιακή διαδικασία:

Σε επίπεδο γνώσεων

να διερευνήσουν οι μαθητές και να αξιολογήσουν το φαινόμενο του μεγάλου αποικισμού εξετάζοντας και την ηθική/θρησκευτική του διάσταση

να αξιολογήσουν το γεγονός ότι ο ελληνισμός ξεπερνάει τα όριά του

να συσχετίσουν τις συνέπειες με τις μεταβολές και τις εξελίξεις που ακολούθησαν

να εντοπίσουν βασικές ομοιότητες και διαφορές του β' αποικισμού με προγενέστερες, μεταγενέστερες και σημερινές μετακινήσεις

Σε επίπεδο δεξιοτήτων

να ασκηθούν οι μαθητές στην ομαδική εργασία, στη συνεργατική μάθηση και τη συνέντευξη

να αναπτύξουν δεξιότητες κλασικού, ψηφιακού, κριτικού, οπτικοακουστικού γραμματισμού

να ασκηθούν στην παραγωγή λόγου σε επικοινωνιακό πλαίσιο

Σε επίπεδο στάσεων

να διακρίνουν αξίες και αρχές στον τομέα των σχέσεων της αποικίας με τη μητρόπολη και στους τρόπους που διατηρούν τους δεσμούς με την πατρίδα και τις παραδόσεις τους οι σύγχρονοι μετανάστες, με την οργάνωσή τους σε κοινότητες ομοεθνών

να προσεγγίσουν - κατά το δυνατόν - το κλίμα της εποχής και να παραβάλουν στάσεις και συμπεριφορές που μελετούν με σύγχρονες

να ευαισθητοποιηθούν σε σημαντικά θέματα/προβλήματα του ανθρώπου και να αναπτύξουν ικανότητα ενσυναίσθησης, που οδηγεί σε υιοθέτηση θετικής στάσης προς τα άτομα που κατάγονται από άλλες χώρες.

Στην πρόταση, εκτός από την Ιστορία και τη Λογοτεχνία, αξιοποιούνται γνώσεις από τα μαθήματα Γεωγραφίας (χάρτες), Μουσικής (τραγούδια για μετανάστες, μουσική Κ. Ιταλίας), Πληροφορικής (ψηφιακά μέσα και εργαλεία), Α.Ε. Γραμματείας (Οδύσσεια, Ηρόδοτος), Ν.Ε. Γλώσσας (παραγωγή προφορικού και γραπτού λόγου), Καλλιτεχνικών (φωτογραφίες μεταναστών και σχετικά έργα τέχνης), Μαθηματικών (στατιστικά στοιχεία), Ξένων Γλωσσών (λεξικό).

Υιοθετούνται σύγχρονες διδακτικές μέθοδοι και τεχνικές, όπως η ανακαλυπτική-διερευνητική μάθηση, ο καταϊγισμός ιδεών, η διαπολιτισμική οπτική, η ομαδοσυνεργατική, βιωματική και διαθεματική προσέγγιση, η δραματοποίηση-παιχνίδι ρόλων, η προσέγγιση της γνώσης μέσω της Τέχνης (εικόνες, τραγούδια) και των Τεχνολογιών της Πληροφορίας και Επικοινωνίας (Τ.Π.Ε.) (Χατζηδήμου, 2007).

Ο συνδυασμός των παραπάνω μεθόδων/τεχνικών αξιοποιείται στο πλαίσιο εφαρμογής σχεδίου εργασίας (project), του οποίου η διάρκεια ποικίλλει, ανάλογα με τα λογοτεχνικά κείμενα που θα διδάξει ο εκπαιδευτικός και το πλήθος των δραστηριοτήτων που θα αναθέσει στους μαθητές, εκτιμώντας τις ανάγκες και τις δυνατότητες της τάξης του. Ενδεικτικά προτείνονται τρεις διδακτικές ώρες για τη διδασκαλία της Ιστορίας (τρεις πρώτες φάσεις). Για τους προβληματισμούς της τέταρτης φάσης και τη διαθεματική προσέγγιση αξιοποιούνται οι ώρες κανονικής

διδασκαλίας των παράλληλων λογοτεχνικών κειμένων. Οι τελικές δραστηριότητες πραγματοποιούνται κατά τη διάρκεια ενός τριμήνου, οπότε και ολοκληρώνεται το «Λεύκωμα του μετανάστη». Στις δραστηριότητες συμπεριλαμβάνονται και ορισμένες αυξημένης δυσκολίας, που προαπαιτούν ευχέρεια στη χρήση του Διαδικτύου και των ψηφιακών μέσων και υλοποιούνται εφόσον αυτή υπάρχει ή, διαφορετικά, τροποποιούνται. Απαραίτητη θεωρείται η συνεργασία με καθηγητή/ρια Πληροφορικής.

Αξιοποιούνται διδακτικά τα εκπαιδευτικά λογισμικά «Ιστορία α' β' γ' Γυμνασίου» (Κανδύλη κ.α., α.χ.) και «Περιπλάνηση στο Χωρο-Χρόνο» (Βασιλείου κ.α., 2008), έγκυρες ηλεκτρονικές διευθύνσεις και εφαρμογές Web 2.0. Χρήσιμη είναι η χρήση διαδραστικού πίνακα για τη συλλογική επεξεργασία του υλικού. Οι τελικές εργασίες των μαθητών δημοσιεύονται σε δικτυακούς τόπους, όπως η ιστοσελίδα του σχολείου και μαθητικό blog. Οι μαθητές, με την καθοδήγηση του διδάσκοντα, θα πρέπει να έχουν ασκηθεί στην προσεκτική χρήση των Τ.Π.Ε., ώστε να επιλέγουν τις κατάλληλες πηγές πληροφόρησης.

ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ

1^η φάση διδασκαλίας

Η ενότητα της Ιστορίας Α' Γυμνασίου «Αποικιακή εξάπλωση» (Κατσουλάκος κ.α., 2006: 43-44) αποτελεί την αφετηρία και το πλαίσιο του σχεδίου εργασίας. Η διδασκαλία αρχίζει με ακρόαση του τραγουδιού «Ο μετανάστης», Γ. Νταλάρας (http://www.youtube.com/watch?v=myZBfY_rA28) ή κάποιου άλλου τραγουδιού με το ίδιο θέμα, π.χ. «Σαν το μετανάστη», Μ. Φαραντούρη, «Δύο ξένοι», Ν. Πορτοκάλογλου. Γίνεται αναφορά στην Ελλάδα που υπήρξε χώρα προέλευσης και τώρα είναι χώρα υποδοχής μεταναστών. Καταιγισμός ιδεών και προβληματισμός των μαθητών για τους λόγους που ωθούν διαχρονικά τους ανθρώπους στη μετανάστευση (οικονομικούς, πολιτικούς, κοινωνικούς, ιστορικούς, λόγους παιδείας) (Κατσουλάκος κ.α., Βιβλίο Εκπαιδευτικού, 2006: 41). Αξιοποιούνται προσωπικές εμπειρίες μαθητών που προέρχονται από άλλες χώρες και μαθητών που έχουν συγγενείς, φίλους, γνωστούς που υπήρξαν μετανάστες. Μεταφορά στη νέα ύλη. Οι μαθητές καλούνται να σκεφθούν αν η μετανάστευση είναι μόνο σύγχρονο φαινόμενο ή υπήρχε κάτι ανάλογο και στα αρχαία χρόνια και αν γνωρίζουν μετακινήσεις που έγιναν στην αρχαιότητα (σύνδεση με τον πρόσφατα διδαγμένο α' ελληνικό αποικισμό και πέρασμα στο β' ελληνικό αποικισμό).

Διάκριση εννοιών: Εξηγείται η διαφορά ανάμεσα στη σημασία των λέξεων «αποικισμός», «μετανάστευση», «αστυφιλία». Διευκρινίζονται οι έννοιες «ξένος», «ξενιτεμένος», «μετανάστης», «πρόσφυγας». Επίσης, γίνεται διάκριση ανάμεσα στην εσωτερική και στην εξωτερική μετανάστευση. Χρονική πλαισίωση της ενότητας. Με παρατήρηση του χάρτη του βιβλίου μαθητή (σελ. 44), συνδυάζονται τα γεγονότα με το χρόνο και με τον ιστορικό χώρο στον οποίο διαδραματίστηκαν.

Με κεντρικό άξονα την αποικιακή εξάπλωση γίνεται προσδιορισμός των επιμέρους αξόνων/θεμάτων που θα εξετασθούν, με τη βοήθεια και των πλαγιότιπλων: αίτια, διαδικασία ίδρυσης αποικίας, οργάνωση και σχέσεις με τη μητρόπολη, επιλογή περιοχής, συνέπειες. Ο διαδραστικός πίνακας χρησιμοποιείται για την παρουσίαση και επεξεργασία υλικού από το ψηφιακό βιβλίο και από τα εκπαιδευτικά λογισμικά και των δεδομένων της διερεύνησης κάθε ομάδας.

Κοινές δραστηριότητες με αξιοποίηση ψηφιακού βιβλίου, διαδραστικού πίνακα, λογισμικού «Περιπλάνηση στο Χωρο-Χρόνο», Διαδικτύου:

Προβάλλονται στο διαδραστικό πίνακα χάρτες του α' και του β' αποικισμού και σύγχρονων μετακινήσεων των Ελλήνων (π.χ. χάρτης ελληνικής διασποράς http://el.wikipedia.org/wiki/%CE%91%CF%81%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%BF:50_largest_Greek_diaspora.png). Οι μαθητές προσανατολίζονται στο χώρο, παρατηρώντας τις κατευθύνσεις που ακολούθησαν οι κατά καιρούς Έλληνες «μετανάστες».

Επίσης, με τη βοήθεια του διαδραστικού πίνακα, στο χάρτη της αντίστοιχης ενότητας του εκπαιδευτικού λογισμικού «Περιπλάνηση στο Χωρο-Χρόνο» οι μαθητές χαράσσουν πορείες, μετρούν αποστάσεις μητροπόλεων - αποικιών και συνειδητοποιούν το μέγεθος και τις δυσκολίες του εγχειρήματος για την εποχή, ενώ βλέπουν τις αποστάσεις των νεότερων μετακινήσεων.

Παρατηρώντας τις θέσεις των αποικιών οι μαθητές αντιλαμβάνονται κάποια από τα κριτήρια επιλογής τους. Προσδιορίζονται τα βασικά χαρακτηριστικά του β' αποικισμού και επισημαίνεται η διαφορά του από τον α' αποικισμό, αλλά και από τα σύγχρονα μεταναστευτικά ρεύματα. Οι μαθητές μελετούν σύγχρονο χάρτη της Μεσογείου και του Εύξεινου Πόντου και αναγνωρίζουν σύγχρονες πόλεις που ιδρύθηκαν κατά το β' αποικισμό. Καταγραφή τοπωνυμίων και σύγκριση με τα σημερινά (Δ.Ε.Π.Π.Σ., 2003: 3946).

2^η φάση διδασκαλίας

Οι μαθητές, στη συνέχεια, εργάζονται ανά ομάδες στο εργαστήριο Πληροφορικής, με διαφορετικά φύλλα εργασίας και αξιοποίηση του βιβλίου, των εκπαιδευτικών λογισμικών και του Διαδικτύου.

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του λογισμικού «Ιστορία α' β' γ' Γυμνασίου», εφαρμογών Microsoft Office (word) και του Youtube (τραγούδια ελληνόφωνων περιοχών Ν. Ιταλίας):

Ομάδα 1^η. Πολιτικοί (οι λόγοι που οδήγησαν στον Β' Ελληνικό Αποικισμό): Οι μαθητές εντοπίζουν τα αίτια του αποικισμού, με την επεξεργασία του γραπτού παραθέματος «Ξιωπηλό εμπόριο» και της εικόνας «Το ζύγισμα των προϊόντων» του βιβλίου του μαθητή, καθώς και του γραπτού παραθέματος «Η Κυρήνη, αποικία της Θήρας στη βόρεια Αφρική» και της 7ης εικόνας με τα σχόλιά της, σχετικά με την ευημερία της Κυρήνης λόγω του εμπορίου του σιλφίου, από την αντίστοιχη ενότητα του εκπαιδευτικού λογισμικού «Ιστορία α' β' γ' Γυμνασίου». Η γραπτή πηγή «Ίδρυση της πόλης της Ιμέρας στην Κάτω Ιταλία» από το λογισμικό οδηγεί τους μαθητές να εντοπίσουν τους πολιτικούς λόγους της αποικιακής εξάπλωσης και να προετοιμαστούν για τις πολιτικές εξελίξεις και την πόλη-κράτος στις ενότητες που ακολουθούν. Οι μαθητές καλούνται να αναλάβουν το ρόλο του πολιτικού της εποχής και να γράψουν σε word ένα σύντομο κείμενο (100 λέξεων περίπου), για να εξηγήσουν στους συμμαθητές/συμπολίτες τους γιατί η πόλη τους θα πρέπει να ιδρύσει αποικία, προβάλλοντας τον σπουδαιότερο, κατά τη γνώμη τους, λόγο.

Ομάδα 2^η. Οικιστές (η διαδικασία ίδρυσης μιας αποικίας, η οργάνωσή της και οι σχέσεις μητρόπολης - αποικίας): Οι μαθητές μελετούν τις γραπτές πηγές «Η Κυρήνη, αποικία της Θήρας στη βόρεια Αφρική», «Η ίδρυση μιας αποικίας» και την 5η εικόνα, του Απόλλωνα στο μαντικό τρίποδα, από το λογισμικό, εντοπίζουν τις σχετικές πληροφορίες στο βιβλίο τους και καταγράφουν σε word τη διαδικασία ίδρυσης μιας αποικίας και το ρόλο των μαντείων. Από τη γραπτή πηγή «Η ίδρυση της πόλης της Ιμέρας στην Κάτω Ιταλία» και το βιβλίο τους παίρνουν πληροφορίες για την

οργάνωση της αποικίας και τις σχέσεις μητρόπολης-αποικίας. Επίσης, υποθέτουν ότι είναι οικιστές και οι συμμαθητές τους φίλοι και συμπολίτες τους και τους ενημερώνουν για τις ενέργειες που έγιναν για την προετοιμασία της αποικιακής αποστολής, τονίζοντας εκείνη που θεωρούν σημαντικότερη και συνθέτουν σύντομο κείμενο (100 λέξεων περίπου).

Ομάδα 3η. Πολίτες (επιλογή περιοχής για ίδρυση αποικίας): Με τη βοήθεια της γραπτής πηγής «Η ίδρυση μιας αποικίας», του παραθέματος «Οι οικονομικές δυνατότητες των ελληνικών αποικιών της Κ. Ιταλίας» και της 2ης εικόνας, της Ποσειδωνίας, από το λογισμικό, παίρνοντας υπόψη τους χάρτες της Κάτω Ιταλίας, της Σικελίας και της Μαύρης Θάλασσας, καθώς και τις πληροφορίες του βιβλίου τους, οι μαθητές καταγράφουν τις παραμέτρους επιλογής μιας περιοχής για ίδρυση αποικίας. Ακόμη, υποθέτουν ότι είναι πολίτες έτοιμοι να αφήσουν την πόλη τους, για να ζήσουν στην αποικία και συζητούν με τους συμπολίτες τους προσπαθώντας να τους πείσουν ότι η ζωή στη νέα πόλη θα είναι καλύτερη από τη ζωή στη μητρόπολη και δημιουργούν σε word σύντομο κείμενο (100 λέξεων περίπου). Τονίζουν το σημαντικότερο, κατά τη γνώμη τους, λόγο.

Ομάδα 4η. Άποικοι (ποιοι παράγοντες διευκόλυναν τις μετακινήσεις και ποιες δυσκολίες αντιμετώπισαν, ενδεχομένως, οι άποικοι): Οι εικόνες των πλοίων από το βιβλίο μαθητή (σελ. 38 και 42) βοηθούν τους μαθητές να κατανοήσουν ότι τα πλοία με τη γερή τους κατασκευή διευκόλυναν και ενίσχυσαν την ίδρυση των αποικιών. Οι γραπτές πηγές «Ο ιστορικός Θουκυδίδης για τον αποικισμό» του λογισμικού και «Οι μαρτυρίες των ανασκαφών» του βιβλίου δίνουν, επίσης, πολλές πληροφορίες για τον ειρηνικό ή εχθρικό τρόπο που αντιμετώπισαν οι γηγενείς τους αποίκους. Οι μαθητές, υποθέτοντας ότι είναι άποικοι που έχουν εγκατασταθεί από χρόνια στη νέα γη, θυμούνται με τους φίλους τους τι δυσκόλεψε περισσότερο, κατά τη γνώμη τους, το ταξίδι τους προς το νέο τόπο και τον τρόπο που τους αντιμετώπισαν οι γηγενείς και γράφουν σε word σύντομο κείμενο (100 λέξεων περίπου). Τελειώνουν το κείμενο με τις εντυπώσεις τους από τη συμβίωση με τους αυτόχθονες «τώρα».

Ομάδα 5η. Ιστορικοί (οι συνέπειες του β' ελληνικού αποικισμού): Πληροφορίες από το παράθεμα «Οι οικονομικές δυνατότητες των ελληνικών αποικιών της Κ. Ιταλίας», χάρτες και εικόνες με νομίσματα, πλοία και άλλες σχετικές με το εμπόριο, από το λογισμικό, καθώς και από τη γραπτή πηγή «Το νόμισμα και η σημασία του», το χάρτη και το κείμενο του βιβλίου τους διευκολύνουν τους μαθητές να προσδιορίσουν τις συνέπειες του αποικισμού και τις αλλαγές στη ζωή των ανθρώπων. Επιπλέον, τα μέλη της ομάδας υποθέτουν ότι είναι ιστορικοί που μελέτησαν, αξιολόγησαν και κατηγοριοποίησαν τις συνέπειες του β' αποικισμού και τώρα ανακοινώνουν τις σημαντικότερες, κατά τη γνώμη τους, σε ένα ιστορικό συνέδριο και συνεργαζόμενα συνθέτουν σε word ένα σύντομο κείμενο (100 λέξεων περίπου).

Η διδασκαλία αυτής της φάσης κλείνει με αναφορά στη Magna Graecia και στη διάλεκτο Γρίκο (γρεκάνικη) - η οποία έχει διατηρήσει πολλά δωρικά λεξιλογικά στοιχεία - και με ακρόαση τραγουδιών ελληνόφωνων περιοχών της Ν. Ιταλίας από το Youtube.

Κοινές δραστηριότητες για το σπίτι, με αξιοποίηση Διαδικτύου, εφαρμογών Microsoft Office και λογισμικού «Ιστορία α' β' γ' Γυμνασίου». Οι μαθητές επιλέγουν μία ή δύο: 1. Συλλογή εικαστικού υλικού από μνημεία αρχαίων ελληνικών αποικιών σε Μ. Ασία, Εύξεινο Πόντο, Κάτω Ιταλία και Σικελία. 2. Συλλογή πληροφοριών για τα ελληνόφωνα μέρη της Κ. Ιταλίας, στην Καλαβρία. 3. Συλλογή τραγουδιών των ελληνόφωνων περιοχών της Κάτω Ιταλίας. 4. Άσκηση «άστρου» με λέξεις που σχετίζονται με τον

αποικισμό. 5. Πίνακες συσχετισμών: α) Αποικισμός-μετανάστευση: διαφορές. β) Αίτια: Αρχαιότητα και σήμερα. Διαπίστωση-ομοιότητα: και τότε και τώρα, αίτια πρωταρχικά οικονομικά. γ) Προβλήματα-Δυσκολίες, τότε και τώρα. δ) Παράγοντες ευνοϊκοί για τις μετακινήσεις τότε και σήμερα. 6. Ασκήσεις του λογισμικού «Ιστορία α' β' γ' Γυμνασίου». 7. Επεξεργασία μεταφρασμένων αποσπασμάτων με αναφορές σε ιδρύσεις αποικιών, από το έργο του Ηρόδοτου.

Με στόχο την ανάπτυξη της φιλιαναγνωσίας, ο εκπαιδευτικός συστήνει στους μαθητές την ανάγνωση κειμένων σχετικών με το θέμα ή ολόκληρων των μυθιστορημάτων από το οποία προέρχονται τα κείμενα του βιβλίου.

3η φάση διδασκαλίας

Παρουσίαση των εργασιών των ομάδων. Σύνθεση δεδομένων.

ΠΑΡΑΛΛΗΛΗ ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΚΩΝ ΚΕΙΜΕΝΩΝ

4η φάση διδασκαλίας

Σύνδεση της διδασκαλίας της Ιστορίας με τη διδασκαλία της Λογοτεχνίας. Μεταφορά στη νεότερη και σύγχρονη εποχή. Προβληματισμοί, συγκρίσεις, διαπολιτισμικές αναφορές, διαθεματικές προεκτάσεις. Τα φύλλα εργασίας με τις δραστηριότητες μοιράζονται στις 5 ομάδες εργασίας, όπως αυτές διαμορφώθηκαν στην α' φάση της συνδυαστικής διδασκαλίας ή σε νέες ομάδες.

Με αφορμή την εργασία της 1ης ομάδας της α' φάσης, για τα αίτια του αποικισμού, γίνεται μεταφορά από την Ιστορία στη Λογοτεχνία και από την αρχαία εποχή στη σύγχρονη. Διδάσκεται το κείμενο «Η καλή μέρα από το πρωί φαίνεται», του Θ. Βαλτινού (Πυλαρινός κ.α., 2006: 140), που παρουσιάζει τις συνθήκες που ωθούσαν στην ξενιτιά στις αρχές του 20^{ου} αιώνα και τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν όσοι επρόκειτο να μεταναστεύσουν.

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του Διαδικτύου, εφαρμογών Web 2.0 και εφαρμογών Microsoft Office (excel, word):

1η ομάδα. Αναζητήστε μεγάλα ελληνικά μεταναστευτικά ρεύματα στις σελίδες του Συλλόγου Ελληνικού Μουσείου Μετανάστευσης http://elimme2010.blogspot.gr/p/blog-page_04.html και http://galaxy.hua.gr/~metanastes/MKO_Metanaston.pdf και κατασκευάστε πίνακα με τη χρήση υπολογιστικών φύλλων (excel).

2η ομάδα. Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα <http://www.tovima.gr/opinions/article/?aid=117495> και συγκεντρώστε σε word πληροφορίες για τους Έλληνες μετανάστες και τους λόγους μετανάστευσης.

3η ομάδα. Καταγράψτε σε word ποιες κοινωνικές συνθήκες στην Ελλάδα των αρχών του 20^{ου} αιώνα οδήγησαν τους ανθρώπους σε μετανάστευση.

4η ομάδα. Καταγράψτε σε word τις δυσκολίες που αντιμετώπιζαν στις αρχές του 20^{ου} αιώνα όσοι επρόκειτο να μεταναστεύσουν.

Με αφορμή την εργασία της 3ης ομάδας της α' φάσης, για τη θέση ίδρυσης μιας αποικίας, μεταφορά στο σήμερα:

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του Διαδικτύου και εφαρμογών Microsoft Office (excel, βοήθημα ζωγραφικής):

5η ομάδα. Βρείτε τον παγκόσμιο χάρτη σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις, όπως http://geogr.eduportal.gr/maps/world_map/World_map.htm, www.google.gr (εικόνες) και χρωματίστε με το βοήθημα ζωγραφικής του υπολογιστή σας τις περιοχές

που κατευθύνθηκαν Έλληνες μετανάστες. Καταρτίστε κατάλογο excel με τις ονομασίες των περιοχών αυτών.

Με αφορμή την εργασία της 5^{ης} ομάδας α' φάσης, για τις συνέπειες του β' ελληνικού αποικισμού και την κατάργηση του ανταλλακτικού εμπορίου με την καθιέρωση του νομίσματος, μεταφορά στη νεότερη εποχή και στο σήμερα.

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του Διαδικτύου και εφαρμογών Microsoft Office (word):

1^η ομάδα. Καταγράψτε πληροφορίες που θα βρείτε από το Διαδίκτυο για το ανταλλακτικό εμπόριο, που ίσχυε ως πρακτική στη Γερμανική Κατοχή (1941-44).

2^η ομάδα. Καταγράψτε σε word τις σκέψεις σας για το ρόλο του δολαρίου και του κοινού ευρωπαϊκού νομίσματος (Ευρώ), ως παράγοντα διευκόλυνσης μετακινήσεων, εμπορίου, απλοποίησης συναλλαγών και ενίσχυσης της οικονομικής προόδου και της γενικότερης ανάπτυξης.

Η εργασία της ίδιας ομάδας της α' φάσης λειτουργεί, επίσης, ως πλαίσιο προβληματισμού και διαλόγου για το διαχρονικό ζήτημα της μετανάστευσης και τις διάφορες μορφές του, μία από τις οποίες είναι η αναγκαστική μετακίνηση και η προσφυγιά. Διδάσκεται παράλληλα το λογοτεχνικό κείμενο «Ταξίδι χωρίς επιστροφή», της Διδώς Σωτηρίου (Πυλαρινός κ.α., 2006: 136), που μας μεταφέρει στη Σμύρνη λίγα εικοσιτετράωρα πριν από τον ξεριζωμό των Μικρασιατών, στο πλαίσιο του οποίου οι μαθητές διερευνούν τις αντιδράσεις των προσώπων όταν πληροφορούνται ότι πρέπει να φύγουν από την πατρίδα και τα σπίτια τους.

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του Διαδικτύου, εφαρμογών Microsoft Office (βοήθημα ζωγραφικής, excel, word) και windows media player:

3^η ομάδα. Βρείτε το χάρτη της Ελλάδας με μηχανές αναζήτησης, όπως www.google.gr (εικόνες) και χρωματίστε με το βοήθημα ζωγραφικής του υπολογιστή σας προσφυγικές περιοχές.

4^η ομάδα. Βρείτε με μηχανές αναζήτησης, όπως www.google.gr, ονομασίες περιοχών της Ελλάδας και ονομασίες οδών που σχετίζονται με τους πρόσφυγες του 1922 και καταρτίστε καταλόγους excel.

5^η ομάδα. Ακούστε το δίσκο «Μικρά Ασία» των Απόστολου Καλδάρα και Πυθαγόρα και καταγράψτε σε word όσα σας έκαναν εντύπωση, αιτιολογώντας γιατί.

Με αφορμή την εργασία της 4^{ης} ομάδας της α' φάσης, για τις δυσκολίες που συνάντησαν ορισμένοι άποικοι στον τόπο εγκατάστασης, μεταφερόμαστε στη νεότερη εποχή και στο σήμερα και συζητούμε τα προβλήματα, τις δυσκολίες των σύγχρονων μεταναστών και την ψυχολογία τους. Διδάσκεται παράλληλα το ποίημα «Πουλάκι», του Ιωάννη Βηλαρά (Πυλαρινός κ.α., 2006: 130) και οι μαθητές διερευνούν τα προβλήματα που αντιμετώπιζε το ξενιτεμένο πουλί και αξιολογούν ποιο είναι το σοβαρότερο.

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του Διαδικτύου και εφαρμογών Microsoft Office (word):

1^η ομάδα. Ποια είναι τα προβλήματα και οι δυσκολίες των σύγχρονων μεταναστών;

2^η ομάδα. Να πάρετε μικρές συνεντεύξεις από αλλοεθνείς του περίγυρού σας, για τα αισθήματα ενός ξενιτεμένου στη χώρα μας.

Τη διαχρονικότητα της ψυχολογίας του ξενιτεμένου οι μαθητές μπορούν να την αντιληφθούν με αναφορές στην ψυχολογία του Οδυσσέα, καθώς η Ομήρου Οδύσσεια διδάσκεται στην ίδια τάξη.

3^η ομάδα. Συγκεντρώστε από το Διαδίκτυο δημοτικά τραγούδια για το γυρισμό του ξενιτεμένου και βρείτε ομοιότητες με την Οδύσσεια (ραψωδία ψ, στίχοι 109-121 και 177-209).

Επίσης, διδάσκεται το λογοτεχνικό κείμενο «Ο δρόμος για τον παράδεισο είναι μακρύς», της Μαρούλας Κλιάφα (Πυλαρινός κ.α., 2006: 144). Οι μαθητές εντοπίζουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν η Βερόνικα και η οικογένειά της λόγω της αλβανικής καταγωγής τους και τις συνθήκες υποδοχής στον τόπο εγκατάστασης. Επισημαίνεται ότι το αίσθημα της απόρριψης, της ψυχικής και κοινωνικής αποξένωσης λόγω του εκπατρισμού επιδεινώνεται από ενδεχόμενη κακή αντιμετώπιση και υποδοχή και από ένα αφιλόξενο περιβάλλον στη χώρα της μετανάστευσης.

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του Διαδικτύου και εφαρμογών Microsoft Office (word, excel):

4^η ομάδα. Συγκεντρώστε στατιστικά και άλλα στοιχεία από ιστοσελίδες του συλλόγου ελληνικού μουσείου μετανάστευσης ή άλλων συλλόγων, οργανώσεων, ενώσεων μεταναστών και από τη διεύθυνση [http://el.wikipedia.org/wiki/\(Απόδημος_ελληνισμός\)](http://el.wikipedia.org/wiki/(Απόδημος_ελληνισμός)), για την ελληνική διασπορά.

5^η ομάδα. Συγκεντρώστε από τα αρχεία της τοπικής αυτοδιοίκησης τις βασικές χώρες προέλευσης των αλλοδαπών που ζουν στην περιοχή σας.

Με αφορμή την εργασία της 2^{ης} ομάδας της α' φάσης, για το ρόλο των μαντιών στην ίδρυση αποικίας, γίνεται μεταφορά στο σήμερα.

Δραστηριότητες με αξιοποίηση του Διαδικτύου και εφαρμογών Microsoft Office (excel, word):

1^η ομάδα. Από την ιστοσελίδα της Γενικής Γραμματείας Απόδημου Ελληνισμού <http://www.sae.gr/?id=17468&tag=Παρουσίαση+έρευνας+Καρα+Research+για+τον+Ελληνισμό+της+Διασποράς>, βρείτε πληροφορίες και στοιχεία για τους Έλληνες που ζουν και εργάζονται στο εξωτερικό.

2^η ομάδα. Καταρτίστε πίνακα excel με τους τρόπους διατήρησης των δεσμών των Ελλήνων μεταναστών με την πατρίδα και τα μέσα που αποτελούσαν και αποτελούν συνδετικούς κρίκους επαφής με αυτήν, από τις αρχές του 20^{ου} αιώνα μέχρι σήμερα (π.χ. αλληλογραφία, περιοδικά, βιβλία, ταινίες, συναυλίες και παραστάσεις καλλιτεχνών από την Ελλάδα, τηλέφωνο, τηλεοπτικές εκπομπές, ηλεκτρονική επικοινωνία).

3^η ομάδα. Γράψτε σε word μία παράγραφο για το βασικό ρόλο της Εκκλησίας και πώς βοηθάει με διάφορους τρόπους στην εγκατάσταση στη νέα χώρα.

4^η ομάδα. Καταρτίστε πίνακα με τους τρόπους διατήρησης των παραδόσεων των μεταναστών.

5^η ομάδα. Γράψτε σε word μία παράγραφο για τη συσπείρωση και την οργάνωση των μεταναστών σε κοινότητες ομοεθνών.

A) Κατά τη διάρκεια του τριμήνου, οι μαθητές ανά ομάδα υλοποιούν τις παρακάτω δραστηριότητες:

Αξιοποίηση Διαδικτύου, ηλεκτρονικών λεξικών, εφαρμογών Microsoft Office (excel, power point):

1^η ομάδα. Τραγούδια: Αναζητήστε τραγούδια σχετικά με μετανάστες, ξενιτεμένους, πρόσφυγες, με μηχανές αναζήτησης και σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις, όπως <http://www.youtube.com> και δημιουργήστε ψηφιακή δισκοθήκη με τους τίτλους τους και ηλεκτρονικές διευθύνσεις.

2^η ομάδα. Λογοτεχνικά έργα: Αναζητήστε ποιήματα, διηγήματα και μυθιστορήματα σχετικά με τη μετανάστευση σε διάφορες μορφές της, με μηχανές αναζήτησης και στις ηλεκτρονικές διευθύνσεις www.snhell.gr, www.poetsagainstwar.org.uk, www.nthposition.com/100poets0.pdf και δημιουργήστε ψηφιακή βιβλιοθήκη με τίτλους και ηλεκτρονικές διευθύνσεις, όπου υπάρχουν.

3^η ομάδα. Εικόνες: Αναζητήστε εικαστικά έργα, εικόνες, φωτογραφίες με θέμα τη μετανάστευση και την προσφυγιά, με μηχανές αναζήτησης και σε ιστοσελίδες του απόδημου ελληνισμού, π.χ. της Αυστραλίας <http://el.sae.gr/?id=13226>. Δημιουργήστε ψηφιακή πινακοθήκη με τίτλους και ηλεκτρονικές διευθύνσεις.

4^η ομάδα. Ταινίες, Θέατρο: Αναζητήστε κινηματογραφικές ταινίες, θεατρικά έργα, ντοκυμαντέρ, βίντεο με θέμα τη μετανάστευση, με μηχανές αναζήτησης, σε ηλεκτρονικές διευθύνσεις μουσείων κινηματογράφου, σε ψηφιακά αρχεία τηλεοπτικών σταθμών και στο YouTube. Ενδεικτικά: www.ert-archives.gr, <http://www.youtube.com>. Δημιουργήστε μια ψηφιακή ταινιοθήκη με τους τίτλους και ηλεκτρονικές διευθύνσεις.

5^η ομάδα. Λεξιλόγιο για τη μετανάστευση: Επισκεφθείτε την ιστοσελίδα της Πύλης για την Ελληνική Γλώσσα <http://www.greek-language.gr/greekLang/index.html> και με παράλληλη αναζήτηση σε Ηλεκτρονικά Λεξικά και έντυπα βρείτε την ερμηνεία των λέξεων «άποικος», «ξένος», «ξενιτεμένος», «μετανάστης», «πρόσφυγας», «εξόριστος», «αυτοεξόριστος». Βρείτε λέξεις σχετικές με τη μετανάστευση και το μετανάστη και καταρτίστε ένα μικρό λεξικό. Σε ξεχωριστή σελίδα καταγράψτε τη λέξη «μετανάστης» σε διάφορες γλώσσες.

Κάθε ομάδα θα παρουσιάσει τα πιο αντιπροσωπευτικά αποτελέσματα της αναζήτησής της με το λογισμικό παρουσίασης (power point).

Ο εκπαιδευτικός, ανάλογα με το διαθέσιμο χρόνο και το βαθμό ψηφιακού γραμματισμού των μαθητών του, μπορεί να αναθέσει, επιπλέον, τις παρακάτω δραστηριότητες:

B) Δραστηριότητες για όλες τις ομάδες, με αξιοποίηση εφαρμογών Microsoft Office και ψηφιακών μέσων και εφαρμογών Web 2.0 (προγράμματα δημιουργίας οικογενειακού δέντρου (π.χ. Myheritage), εννοιολογικής χαρτογράφησης (π.χ. CmapTools), ηλεκτρονικής διαδραστικής αφίσας (π.χ. Glogster EDU, Smore), βίντεο (π.χ. Movie Maker) και χρονογραμμής (π.χ. Timeline), ιστολόγιο (Blog), Wiki, διαδικτυακές κοινότητες (YouTube, εκπαιδευτικά forums)):

1^η ομάδα: Δημιουργία οικογενειακού δέντρου και διερεύνηση τόπων γέννησης και μετακινήσεων συγγενών ή/και των ίδιων των παιδιών. Συνειδητοποίηση ότι πολλοί υπήρξαμε ή είμαστε εν δυνάμει «ξένοι», ανάλογα με τις ιστορικές και κοινωνικές συνθήκες.

2^η ομάδα: Δημιουργία εννοιολογικού χάρτη για το μετανάστη, με λογισμικό εννοιολογικής χαρτογράφησης.

3^η ομάδα: Δημιουργία ψηφιακής αφίσας, με θέμα «Ο Έλληνας μετανάστης».

4^η ομάδα: Κατασκευή γραμμής του χρόνου για τις σημαντικές μετακινήσεις Ελλήνων είτε με τη χρήση ενός διαδικτυακού εργαλείου Web 2.0 δημιουργίας χρονοδιαγράμματος/χρονογραμμής είτε με τη χρήση υπολογιστικών φύλλων (excel). Στη χρονογραμμή συμπεριλαμβάνονται σύντομα κείμενα με τα σημαντικότερα στοιχεία, εικόνες/φωτογραφίες, σχετικά με το θέμα ή και βίντεο, όπου υπάρχουν.

5^η ομάδα: Συγγραφή κειμένου των μαθητών προσπαθώντας να φανταστούν τον εαυτό τους ξένο σε άλλη χώρα.

Τελικά προϊόντα της εργασίας

1. Δημιουργία βίντεο με συνεργασία όλων των ομάδων και σύνθεση επιλεγμένων αποτελεσμάτων της

διερεύνησης των μαθητών, με κατάλληλη μουσική επένδυση.

2. Ανάρτηση σε ιστολόγιο-«λεύκωμα» (blog) των αρχείων που δημιουργούν όλες οι ομάδες και κειμένων με σκέψεις/εντυπώσεις από την έρευνα των μαθητών. Κατηγοριοποίηση σε σελίδες/ετικέτες του ψηφιακού λευκώματος-ιστολογίου, με ανάλογους τίτλους: Γενικές Πληροφορίες, Ιστορικό, Δισκοθήκη, Βιβλιοθήκη, Πινακοθήκη, Ταινιοθήκη, Λεξικό, Παρουσιάσεις, Σκέψεις/Εντυπώσεις, Πώς φαντάζομαι τον εαυτό μου ξένο σε άλλη χώρα (μαθητικά κείμενα), Διάφορα (χρονογραμμή, ψηφιακή αφίσα, άσκηση «άστρου»), εννοιολογικός χάρτης, οικογενειακά δέντρα, στατιστικά στοιχεία, πίνακες συσχετισμών κ.τ.λ.). Γενικός τίτλος ιστολογίου (blog): «Το Λεύκωμα του Έλληνα Μετανάστη».

Οι μαθητές, μέσω wiki, επεξεργάζονται τα κείμενα και ανταλλάσσουν απόψεις, επικοινωνούν με άλλους μαθητές σε διαδικτυακές κοινότητες (forums) και προβάλλουν την εργασία τους. Το βίντεο μπορεί να κοινοποιηθεί σε ευρύτερο κοινό, μέσω του YouTube.

ΕΠΙΛΟΓΟΣ

Με την αξιοποίηση της σύγχρονης τεχνολογίας αποβλέπουμε σε συμμετοχική, δημιουργική, βιωματική, διαφοροποιημένη και καινοτόμο προσέγγιση της διδακτέας ύλης, καθώς αξιοποιούνται οι διδακτικές αρχές της αυτενέργειας, εποπτείας, βιωματικότητας, άσκησης και εμπέδωσης (Νημά & Καψάλης, 2002) και προσεγγίζεται με ευχάριστο τρόπο και μεγαλύτερη εμπάθυση η γνώση, ενώ διαφοροποιούνται το μέσο διδασκαλίας, το περιβάλλον, οι ρόλοι και οι σχέσεις μαθητών-καθηγητή (Ράπτης & Ράπτη, 1997).

Η διδασκαλία με ενσωμάτωση των Τ.Π.Ε. προτείνεται τόσο στο ισχύον Πρόγραμμα Σπουδών του Γυμνασίου όσο και στα Νέα Πιλοτικά Προγράμματα Σπουδών, καθώς οι μαθητές, οδηγούνται από την παθητικότητα στη δραστηριοποίηση «μαθαίνοντας πώς να μαθαίνουν» (Κουτσογιάννης, 2008). Παράλληλα, η αυτενέργεια και η πρωτοβουλία που αναπτύσσουν οι μαθητές προκαλούν αισθήματα ικανοποίησης και επιτυχίας, τα οποία βελτιώνουν την αυτοαντίληψη και την αυτοεκτίμησή τους.

Με δημιουργική αξιοποίηση οι Νέες Τεχνολογίες έχουν ρόλο σημαντικό, ως διαδραστικά εργαλεία για υποστήριξη, ενίσχυση και εμπλουτισμό της διδασκαλίας. Η προώθηση της πολυαισθητηριακής προσέγγισης της γνώσης και της πολυμορφικής μάθησης, σε συνδυασμό με ενεργητικές/συμμετοχικές διδακτικές μεθόδους, θα οδηγήσει σε μια νέα δυναμική διάσταση της διδασκαλίας της Ιστορίας και της Λογοτεχνίας, με ενεργό συμμετοχή, δράση, ανάπτυξη της κριτικής σκέψης των μαθητών, αύξηση των κινήτρων μάθησης και συμβολή στη γενικότερη αναπτυξιακή τους πορεία (Ματσαγγούρας, 2006).

ΑΝΑΦΟΡΕΣ

Αργυροπούλου, Χ. (2010). *Πανελλαδική έρευνα για το μάθημα της Νεοελληνικής Λογοτεχνίας στο Γυμνάσιο*, Αθήνα:: Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Βασιλείου, Β., Γκίκα, Ε., Ζαρωτιάδης, Χ. (2008). «Περιπλάνηση στο Χωροχρόνο (μέσα από διαδραστικούς χάρτες και χρονο-χάρτες)», Α-Γ Γυμνασίου, Λογισμικό

Ιστορίας για το Γυμνάσιο, βιβλίο καθηγητή, τετράδιο μαθητή, ΥΠΕΠΘ / Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Γαραντούδης, Ε., Χατζηδημητρίου, Σ., Μέντη, Θ. (2006). *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Β' Γυμνασίου*. Βιβλίο Μαθητή, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ

Γιακουμάτου, Τ. (2006). Διδάσκοντας ιστορία την εποχή του διαδικτύου, *Φιλολογική* 97, 69-75.

Δ.Ε.Π.Π.Σ. (2003). *Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Σπουδών και Αναλυτικά Προγράμματα Σπουδών για την Υποχρεωτική Εκπαίδευση*, τόμος Α', Αθήνα: ΥΠΕΠΘ, Παιδαγωγικό Ινστιτούτο.

Κανδύλη, Α., Κασσιός, Α., Ξιφαράς, Δ., Παπαθεοδώρου, Θ., Στυλιάρος, Γ. (α.χ.). *Ιστορία α' β' γ' Γυμνασίου*. Εκπαιδευτικό λογισμικό, ΥΠΕΠΘ / Παιδαγωγικό Ινστιτούτο

Κατσουλάκος, Θ., Κοκκορού – Αλευρά, Γ., Σκουλάτος, Β. (2006). *Αρχαία Ιστορία Α' Γυμνασίου*. Βιβλίο Μαθητή, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ.

Κουτσογιάννης, Δ. (2008). Χρήση βασικών εργαλείων πληροφορικής στα φιλολογικά μαθήματα. Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*, Τεύχος 3, 158-185: κλάδος ΠΕ02, Πάτρα: ΥΠΕΠΘ.

Κυνηγός, Χ. & Δημαράκη, Ε. (2002). Νοητικά εργαλεία και πληροφοριακά μέσα: Παιδαγωγικά αξιοποιήσιμες εφαρμογές των νέων τεχνολογιών στη γενική παιδεία. Στο Χρ. Κυνηγός και Ε. Β. Δημαράκη (επιμ.) «*Νοητικά εργαλεία και πληροφορικά μέσα*», Αθήνα: Καστανιώτης, σσ.18-19

Ματσαγγούρας, Η. (2006). «*Στρατηγικές διδασκαλίας. Η κριτική σκέψη στη διδακτική πράξη*», 5^η έκδοση, Αθήνα: Gutenberg.

Μαυροσκούφης, Δ. (2008). Διδασκαλία του μαθήματος της ιστορίας με σκοπό την ανάπτυξη της κριτικής σκέψης, Στο *Επιμορφωτικό υλικό για την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών στα ΚΣΕ*, Τεύχος 3, 114-149: κλάδος ΠΕ02, Πάτρα: ΥΠΕΠΘ.

Μπουμπουρέκα, Π. (2013). *Εκπαιδευτικό υλικό, Ενότητα: Θέματα Διδακτικής Μεθοδολογίας: Διδακτική προγραμμάτων και αξιοποίηση των ΤΠΕ στη διδακτική πράξη*. Επιμορφωτικό πρόγραμμα Επιμόρφωση σε θέματα Επιστημονικής-Παιδαγωγικής Καθοδήγησης για την απόκτηση πιστοποιητικού καθοδηγητικής επάρκειας εκπαιδευτικών Πρωτοβάθμιας και Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης. Εθνικό Κέντρο Δημόσιας Διοίκησης και Αυτοδιοίκησης (ΕΚΔΔΑ).

Νημά, Ε. & Καψάλης, Α. (2002). «*Σύγχρονη διδακτική*», Θεσσαλονίκη: Πανεπιστήμιο Μακεδονίας.

Πυλαρινός, Θ., Χατζηδημητρίου, Σ., Βαρελάς, Λ. (2006). *Κείμενα Νεοελληνικής Λογοτεχνίας Α' Γυμνασίου*. Βιβλίο Μαθητή, Βιβλίο Εκπαιδευτικού, Αθήνα: ΟΕΔΒ

Ράπτης, Α. & Ράπτη, Α. (1997). *Πληροφορική και Εκπαίδευση. Συνολική Προσέγγιση*, Αθήνα: Τελέθριον.

Χατζηδήμου, Δ. (2007). *Εισαγωγή στη Θεματική της Διδακτικής*, Θεσσαλονίκη: εκδοτικός οίκος Αδελφών Κυριακίδη.

Cope, B. & Kalantzis, M. (2000). *Multiliteracies: Literacy Learning and the Design of Social Futures*, Routledge.

Kress, G. (2003). *Literacy in the New Media Age*, Routledge Chapman & Hall.

Lemke, J. L. (1998). *Metamedia Literacy: Transforming Meanings and Media*, In D. Reinking, D., McKenna, M, Laddo, L., Kieffer, R., (eds), «*Handbook of literacy and technology: Transformations in a post-typographic world*», 269-281, Hillsdale NJ: Erlbaum.

McMichael, A. (2007). "PC Games and the Teaching of History", *The History Teacher*, 40(2), 203-216.

Yelland, N. (2006). *Shift to the Future: Rethinking Learning with New Technologies in Education* (New Ed.), Routledge.